

СРЕДЊОШКОЛЦИ ИСТРАЖУЈУ

И КОПИЈА ВРИЈЕДИ

**Анализа ставова средњошколаца о
могућности аплицирања на студије
са овјереном копијом докумената**

ДЕЦ
20
20
САРАЈЕВО

ИМПРЕСУМ

Аутори:

Адна Соколовић
Недим Алибеговић
Амар Кундалић

Рецензија:

Намир Ибрахимовић, директор ОШ “Сафет-бег Башагић” Сарајево
Доц. др. Емина Дедић Буквић, Филозофски факултет Сарајево

Лектура:

Ирна Халиловић

Дизајн и ДТП:

Аднан Вехабовић

Издавач:

Асоцијација средњошколаца у Босни и Херцеговини

За издавача:

Адмир Мехичић

Година издања:

2020

Израду публикације подржали су Институт за развој младих КУЛТ, Шведска амбасада у БиХ и Фондација Schüler Helfen Leben. Ставови изнесени у овој публикацији нису и не могу бити сматрани ставовима донатора, већ искључиво аутора.

ЗАХВАЛНИЦА

Желимо изразити нашу искрену захвалност свима који су допринијели изради ове публикације:

- Азри Соргуч, Алмедини Ишерић и Адни Ризван које су вриједно радиле на организацији и имплементацији цјелокупне иницијативе "И копија вриједи" у мандату Управног одбора АСуБиХ 2019/20;
- средњошколцима истраживачима који су провели фокус групе и анкете у својим локалним заједницама;
- свим средњошколцима укљученим у истраживање,
- свим екстерним сарадницима који су дали свој допринос како би ова публикација била урађена на квалитетан начин.

САДРЖАЈ

5	Уводна ријеч
6	О АСУБиХ-у
7	О Иницијативи “И копија вриједи”
9	Испитивање ставова средњошколаца о могућности аплицирања на студије са овјереном копијом докумената - методологија истраживања
10	Циљеви истраживања
11	Структура истраживања
16	Налази истраживања
16	Могућности кориштења овјерене копије при аплицирању на јавне универзитете у БиХ
18	Припремљености средњошколаца за наставак школовања
23	Потребе за унапређењем уписних процедура
31	Утицају уписних политика на мобилност студената унутар и ван БиХ
33	Препоруке
33	Препоруке за будућа испитивања у овој области
34	Препоруке за интервенције
35	Закључак
37	Литература

СКРАЋЕНИЦЕ

Босна и Херцеговина
Асоцијација средњошколаца у БиХ
Фондација Schüler Helfen Leben
Федерација Босне и Херцеговине
Република Српска
Statistical package for the social sciences

БиХ
АСуБиХ
СХЛ
ФБиХ
РС
СПСС

Текст је писан у једном роду, а односи се на оба рода равноправно.

Асоцијација средњошколаца у БиХ (АСуБиХ) покренула је 2015. године локалну грађанску иницијативу “И копија вриједи” на тему уписне политике на јавне високошколске установе у Босни и Херцеговини. У оквиру иницијативе заговарана је промјена уписне процедуре која захтјева аплицирање са оригиналним документом. Оваквом уписном политиком будућим студентима се значајно умањује избор, те се смањује шанса од одабира једног од студија који преферирају.

Рјешење које је Асоцијација понудила, које је заговарала и оно што заговара јесте промјена чланова у законима о високошколском образовању, односно чланова статута универзитета који дефинишу уписну политику, а који ограничавају средњошколце на један избор. Умјесто предавања само оригиналних докумената, наш приједлог је да при упису на факултет средњошколци имају прилику предати овјерене копије у једном уписном року. На овај начин би средњошколцима била омогућена предају докумената на више факултета у једном уписном року, самим тиме повећале би се шансе како средњошколцима за упис на жељени факултет, тако и универзитетима да попуне студентске квоте.

Уз подршку Института за развој младих “КУЛТ”, Шведске амбасаде и Фондације Schüler Helfen Leben (СХЛ), спроведени су испитивање и анализа ставова средњошколаца о могућности аплицирања на студије са овјереном копијом, на чијој provedби су директно радили млади истраживачи – 34 средњошколца из 21 локалне заједнице који су дали свој допринос како би сваки средњошколац и будући студент имао исте прилике диљем Босне и Херцеговине.

На овом пројекту и испитивању, своју подршку дали су Алумни чланови АСуБиХ-а - најбољи пријатељи ове организације који су проживјели своје средњошколске дане управо унутар АСуБиХ-а те још увијек подржавају и вјерују у снагу средњошколаца.

Овај документ је захвалница свакој особи која је дала свој допринос за побољшање статуса средњошколаца у Босни и Херцеговини, а створен је у нади да ће ова иницијатива бити прихваћена на свим јавним универзитетима у Босни и Херцеговини.

НЕ ДАЈ ДА ТИ ОБРАЗОВАЊЕ БЛИЈЕДИ ДОПУСТИ ДА
И КОПИЈА ВРИЈЕДИ!

Асоцијација средњошколаца у Босни и Херцеговини (АСУБИХ) је организација која се кроз своје активности и пројекте залаже за побољшање статуса средњошколаца у Босни и Херцеговини, с циљем стварања бољих образовних услова за средњошколце у БиХ.

АСУБИХ је основана 04.11.2007. године са подршком од преко 250 средњошколаца из цијеле Босне и Херцеговине. Иницијативу за оснивање ове организације, поред средњошколаца, покренула је њемачка фондација Schüler Helfen Leben (СХЛ) која је и дугогодишњи донатор АСУБИХ-а.

Већ дуги низ година АСУБИХ представља глас средњошколца у БиХ, заговара потребе за рјешавање проблема и подржава идеје средњошколаца широм државе.

Организација тренутно броји више од 1 800 чланова, са преко 72 локална тима на територији цијеле Босне и Херцеговине. Дјеловањем, организација тежи ка повећању степена укључености средњошколаца у процесу доношења одлука које побољшавају њихов статус у друштву, кроз упознавање са правима средњошколаца и заступање идеја свих средњошколаца у Босни и Херцеговини које доприносе побољшању њиховог живота у заједници.

О иницијативи „И копија вриједи“

Асоцијација је, са радом на иницијативи “И копија вриједи”, почела у 2015. години. Иницијатива се огледа у измјени уписних политика на високошколским установама у БиХ са циљем да омогући ученицима аплицирање са овјереном копијом на све јавне универзитете у БиХ. Иницијална идеја о реализацији дошла је од једног ангажираног родитеља чије дијете се у том периоду уписивало на факултет. За Асоцијацију средњошколаца у БиХ неизмјерно је важно је препознавање организације од стране родитеља средњошколаца као платформе која може и треба да заговара промјене које би директно побољшале статус истих. Сарадња свих фактора неопходна је како би дошли до позитивних промјена и како бисмо омогућили средњошколцима да уживају своја права и користе понуђене могућности.

До новембра 2016. године Асоцијација је радила на прикупљању теренских информација у вези са тренутним стањем уписних политика на универзитетима у БиХ како би креирала активности и заговарачке процесе који би донијели одређену промјену у систему. У сврху анализе иницијалног стања урађена је анкета у Тузланском Кантону, те је планирана provedба исте у Кантону Сарајеву. Међутим, исти план није било у потпуности могуће имплементирати узимајући у обзир да у планираном периоду није добијена дозвола од Министарства за образовање, науку и младе Кантона Сарајево за улазак у школе и анкетирање ученика.

У 2016. години на, Међународни дан средњошколаца, покренута је кампања “Не дај да ти образовање блиједи, допусти да и копија вриједи” путем које је прикупљено преко 5000 потписа на петицији за измјену уписне политике и путем које су средњошколци из 55 локалних заједница јасно и гласно подржали иницијативу.

Након што је иницијатива препозната у средњошколској заједници као релевантна, Асоцијација је кренула у заговарачке процесе ка институцијама. У периоду од 2016. до 2019. године дјеловало се ка скупштинама и универзитетима у кантонима што је резултирало усвајањем иницијативе у Кантону Сарајеву у 2017. години редефинирањем члана 81., Закона о високом образовању Кантона Сарајево који одређује питање конкурса за упис на високошколске

установе . У међувремену, Унија студената Универзитета у Бихаћу препознала је ово као корисну и добру праксу те својевољно покренула иницирање исте на Универзитету у Бихаћу, што је такође успјешно реализовано. Асоцијација своју иницијативу даље наставља заговарати у Зеничко-добојском Кантону и Тузланском Кантону што резултира успјехом; иницијатива је прихваћена, а нова пракса при упису почела се примјењивати у 2018. години на Универзитету у Зеници и 2019. године на Универзитету у Тузли. Свеучилиште у Мостару једина је високошколска установа која је и прије покретања иницијативе примјењивала праксу аплицирања са овјереном копијом и у процесу заговарања користили смо је као примјер којег све високошколске установе требају слиједити како би средњошколцима, будућим студентима приуштили могућности и права која уживају њихови вршњаци у многим другим земљама свијета.

Како је важно свим средњошколцима дати једнака права и могућности, Асоцијација наставља радити на заговарању ове иницијативе све док сви универзитети у БиХ не буду примијенили ову праксу у оквиру својих уписних политика. Стога своје напоре Асоцијација тренутно усмјерава ка заговарању ове праксе на универзитетима у Републици Српској, те на Универзитету „Џемал Биједић“ у Мостару и како би се осигурао исти начин аплицирања у свим дијеловима Босне и Херцеговине.

¹ Службене новине Кантона Сарајево 33/2017.

Испитивање ставова средњошколаца о могућности аплицирања на студије са овјереном копијом докумената

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Ова анализа је резултат испитивања ставова средњошколаца о могућности аплицирања на студије са овјереном копијом докумената. Поред универзитетских центара који средњошколцима омогућују аплицирање на више високошколских установа у једном уписном року са овјереном копијом, постоје и они, у којима та могућност још увијек није понуђена. Асоцијација је препознала важност анализирања тренутног стања како би у provedби иницијативе у будућности могла понудити адекватне информације са терена када је у питању примјена праксе аплицирања са овјереном копијом, али и понудити друге информације важне за уписне политике у БиХ.

Питање које ова анализа адресира је утицај усвајања иницијативе „И копија вриједи“ на развој и унапређење уписне политике на високошколским установама у БиХ с аспекта поједностављивања и транспарентности процедура уписа, као и утјецај разноликости уписних политика високошколских установа на ставове средњошколаца приликом одлуке о наставку школовања.

Анализа је структурирана тако да прати методологију и циљеве истраживања и у њој су дати резултати који говоре о сљедећем:

- Могућности кориштења овјерене копије при аплицирању на јавне универзитете у БиХ
- Припремљености средњошколаца за наставак школовања
- Потребе за унапређењем уписних процедура
- Утицају политика на мобилност студената унутар и ван БиХ

Анализа изложена на овакав начин представља полазну основу доказа за заговарање и креирање нових рјешења када је ријеч о уписним политикама факултета у БиХ, те пружа додатне информације које шира јавност може користити у напорима у вези са побољшањем оваквих политика у будућности

Циљеви истраживања

Општи циљ истраживања јесте утврдити да ли постоји утицај тренутне уписне политике на одабир високошколске установе и настава школовања средњошколаца у БиХ те у којем обиму је исти присутан. Од изнимне важности је утврдити ниво разноликости и отворености уписних политика према средњошколцима на високошколским установама.

Практичне импликације истраживања представљају прикупљање релевантних информација које ће омогућити сагледавање доприноса којег иницијатива „И копија вриједи“ има на ставове средњошколаца по питању уписних политика БиХ у цјелини, али и да ли и на који начин уписне политике утичу на мобилност студената ради образовања унутар и ван БиХ.

Задачи истраживања:

- Истражити ставове средњошколаца/ки у БиХ о **квалитети provedбе** иницијативе „И копија вриједи“
- Утврдити ставове средњошколаца/ки у БиХ о **уписним политикама** на јавним универзитетима у БиХ
- Испитати ставове средњошколаца/ки у БиХ о **начинима информисања** о упису факултета са овјереном копијом
- Утврдити мишљења средњошколаца/ки у БиХ о **одласку младих** због студирања у другим државама
- Пропитати ставове студената/ица у ФБиХ који су већ користили **бенефите нових уписних политика**

Структура истраживања

Асоцијација је, за потребе овог истраживања, одабрала синтезу квалитативног и квантитативног приступа како би омогућила двије кључне ствари:

- дубинску анализу података прикупљених квалитативним методама и доласка до што важнијих информација везаних за тему истраживања
- статистички релевантне податке прикупљене квантитативним методама како би исти поткријепили квалитативне налазе и дали репрезентативне резултате

Анализа је на почетку заснована на тренутном стању у легислативи која уређује уписну политику на високошколским установама у БиХ. Поред прегледа тренутно важеће легислативе у овој области, прикупљени су квалитативни подаци о ставовима средњошколаца и студената о начину провођења саме иницијативе и доприноса исте уписним политикама на универзитетима у БиХ.

Квалитативни дио истраживања огледао се у реализацији фокус група у којима су учествовали средњошколци и студенти са циљем да се дубински пропитају ставови о наведеној теми те на анализи доступних легислатива јавних установа од велике важности за провођење праксе уписа са овјереном копијом. Квантитативно истраживање подразумијевало је анкетирање средњошколаца из одабраних заједница.

Основни подаци о фокус групама

У оквиру истраживања реализовано је укупно 19 фокус група у које је директно укључено 187 учесника.

Прва фокус група одржана је на кампу “И копија вриједи” који је за циљ имао припремити средњошколске фацилитаторе за провођење фокус група у локалним заједницама. Ова фокус група имала је за циљ симулирати рад на терену и провјерити адекватност припремљеног инструмента истраживања. У овој фокус групи учествовало је 36 учесника из 23 локалне заједнице.

Средњошколци фацилитатори су потом реализирали укупно 17 фокус

група у локалним заједницама одабраним за истраживање. Фокус групе су осмишљене тако да пруже географски репрезентативан приказ ситуације на подручју читаве државе. Спецификација одржаних фокус група по локалним заједницама приказана је у Табели 1. У фокус групама одржаним у локалним заједницама учествовала су 143 учесника средњошколске популације.

Додатна фокус група одржана је са студентима универзитета који су користили могућност аплицирања са овјереном копијом. Ова фокус група имала је за циљ добити налазе о искуству студената како би се добила јаснија слика о тренутном стању провођења праксе аплицирања са овјереном копијом. У овој фокус групи учествовало је 8 студената.

Заједница	Број учесника		
	М	Ж	Укупно
Бихаћ	2	7	9
Босанска Крупа	3	7	10
Бугојно	1	7	8
Цазин	8	2	10
Добој	2	4	6
Доњи Вакуф	2	7	9
Грачаница	4	8	12
Илијаш	2	5	7
Источно Сарајево	4	5	9
Орашје	3	4	7
Сарајево	0	6	6
Теслић	3	2	5
Тузла	1	8	9
Велика Кладуша	2	7	9
Високо	1	8	9
Завидовићи	6	4	10
Зеница	2	5	7
Укупно	46	96	142

Табела 1. Структура узорка према мјесту становања

Основни подаци о анкети

Анализа се базира и на резултатима квантитативних података прикупљених кроз анкетирање средњошколаца у којем је укупно учествовало 1292 испитаника из 50 локалних заједница из свих дијелова БиХ. У истраживању је судјеловало 372 особа мушког пола (28,8%), те 920 особа женског пола (71,2%).

График 1. Структура узорка према полу

Највећи постотак испитаника живи на подручју Федерације Босне и Херцеговине (77,2%). На подручју Републике Српске живи 18,4% испитаника, док 4,6% испитаника живи на подручју Брчко дистрикта БиХ. У табели испод приказана је структура узорка према мјесту становања.

	Фреквенције	Постоци
Република Српска	238	18,40%
Средњобосански кантон	222	17,30%
Зеничко-добојски кантон	216	16,70%
Тузлански кантон	178	13,70%
Унско-сански кантон	155	12,00%
Кантон Сарајево	107	8,30%
Брчко дистрикт	59	4,60%
Херцеговачко-неретвански кантон	54	4,20%
Западно-херцеговачки кантон	42	3,30%
Посавски кантон	19	1,50%
Кантон 10	2	0,20%
Укупно	1292	100,0%

Табела 2. Структура узорка према мјесту становања

Више од једне половине испитаника истиче да живи у урбаној средини (65,3%), док 34,7% испитаника живи у руралној средини.

График 2. Структура узорка према карактеристикама средине у којој

Инструменти за прикупљање података

У истраживању су кориштена два основна инструмента:

- Анкета испитивања ставова средњошколаца о provedби и успјешности иницијативе “И копија вриједи”
- Водич за дискусију на основу којег су вођене дискусије у фокус групама

Анкета је припремљена у Google forms обрасцу и структурирана је према честицама које су за циљ имале добити податке о информисаности ученика о иницијативи “И копија вриједи” те њиховим ставовима о пракси аплицирања на високошколске установе са овјереном копијом.

Фокус групе реализоване су према Водичу за дискусију. Циљ је био водити дискусију кроз разговор о уписним политикама на јавним универзитетима у БиХ, разговор о квалитети провођења иницијативе “И копија вриједи”, разговор о начину информисања везаним за упис са овјереном копијом, и финално разговор о утјецају уписних политика на „одлив мозгова“.

Обрада и анализа података

Током теренског рада извршене су три насумичне контроле методом случајног одабира како би се утврдила досљедност добивених одговора. Неправилно попуњене анкете нису узете у разматрање, унос и обраду података. Контрола над логичности попуњених анкета је омогућила да се теренски дио истраживања одради без потешкоћа.

Квалитативну анализу податка прикупљених путем фокус група урадила је радна група сачињена од Алумни чланова Асоцијације средњошколаца који су претходно радили на иницијативи „И копија вриједи“ дужи низ година, као и у току провођења овог испитивања. Дубинска анализа рађена је према анализи сваке појединачне фокус групе.

Статистичку обраду података за Асоцијацију средњошколаца у БиХ реализирао је проМЕНТЕ – социјална истраживања. Обрађивање података извршено је кроз статистички програм СПСС.

Ограничења

Ова анализа, као и све друге студије овакве врсте, не представља исцрпан преглед уписних политика на факултетима у БиХ, већ се фокусира на (не)могућност уписа на исте са овјереном копијом на подручју читаве државе.

Приликом читања документа треба имати на уму неколико ограничења:

- Истраживање је већински фокусирано на узорак средњошколаца, док није остварен велики контакт са студентском популацијом како би се испитало мишљење великог броја студената о већ примјеној иницијативи
- Није постојала интензивна комуникација са универзитетима и министарствима образовања као могућим институционалним узорцима од којих би се добила повратна информацију о унутарњим процесима када је питање провођење иницијативе.
- Мишљење и ставови прикупљени током испитивања довољан су репрезент како би генерализовали тренутно стање, но увијек морамо узети у обзир чињеницу да се мишљења и ставови разликују те да испитано стање у једном мјери не мора представљати опште мишљење популације.

Етички аспект анализе

С обзиром да се истраживање темељи на добровољној основи и анонимности, те да је узорак већински представљао малољетна популација, идентитет учесника ни на који начин није био угрожен приликом испитивања.

Налази истраживања

Могућност кориштења овјерене копије при аплицирању на јавне универзитете у БиХ

Конкурсна процедура за пријаву на високошколске установе у БиХ представља саставни дио уписне политике коју високошколска установа одреди самостално или има обавезу да је усклади са важећим законским регулативама.

Уписна политика у ширем смислу се дефинише важећим законским прописима у области високог образовања којих у БиХ има укупно 12 у различитим административним јединицама. У Федерацији БиХ образовање је уређено законима о високом образовању на нивоу сваког од кантона појединачно, а у Републици Српској Законом о високом образовању. У Брчко Дистрикту ово питање се регулише кроз Закон о високом образовању у Брчко дистрикту БиХ. На државном нивоу постоји Оквирни закон о високом образовању у Босни и Херцеговини, међутим исти дефинише стандарде и принципе у организовању образовања на различитим нивоима власти те засебно не адресира питање уписне политике.

Конкурсне процедуре факултета дефинишу и начин предаје докумената при аплицирању, док у зависности од мјеста живљења ученици остварују различита права при упису на факултет. Негдје имају могућност да уписују више факултета у једном року, што им је кроз важеће регулативе и омогућено, међутим, на неким факултетима то још увијек није случај.

У одређеним законским рјешењима, као што је то случај у Закону о високом образовању Кантона Сарајево, могућност предаје овјерене копије се наводи у тексту Закона, док нпр. у Закону о високом образовању РС документи који се предају у току конкурсне процедуре нису дефинисани Законом, нити подзаконским актима, већ је то питање у надлежности факултета. Без дефинирања конкурсне процедуре, у смислу могућности предаје овјерених копија докумената, оставља се простор у којем обичај постаје норма те на оба јавна универзитета у Републици Српској ученици немају могућност предаје овјерених копија докумената при пријави на конкурс.

Користећи оригиналне документе у пријави ученици могу конкурисати на:

- Универзитет у Бањој Луци,
- Универзитет у Источном Сарајеву,
- Универзитет „Џемал Биједић“ у Мостару.

Ученици имају могућност аплицирања са овјереним копијама докумената приликом пријаве на:

- Универзитет у Сарајеву,
- Универзитет у Зеници,
- Универзитет у Бихаћу,
- Универзитет у Тузли,
- Свеучилиште у Мостару.

Колико је важно да се могућност аплицирања овјереном копијом системски уреди, односно усагласи са другим уписним политикама на универзитетима приказало се и у пракси.

Наиме, у случају расписаног конкурса на Универзитету у Тузли, пријемни испити на различитим факултетима су одржавани истовремено, што је онемогућило аплицирање на више факултета у истом року. Легислативно је омогућен вишеструк одабир факултета приликом пријаве на конкурс, али у пракси средњошколци нису могли остварити ово право.

Поред тога што не остварују своја права због неуређености система уписа, за нас јако значајан аспект је и равноправан положај свих средњошколаца у остваривању својих права у свим дијеловима БиХ. Како би се ово остварило потребно је да иницијатива буде усвојена од стране надлежних институција у Херцеговачко-неретванском Кантону и Републици Српској.

„Сматрам да факултет није само школовање већ и карта за будући начин живота. С обзиром да је у Републици Српској могуће одрадити

² Службени гласник БиХ, број 59/07

³ Службени гласник Републике Српске 67/2020

пријаву на пријемни испит само једног факултета, ефекат такве могућности је дугорочно негативан. У смислу да се многи будући студенти тада одлучују за аплицирања на факултет у иностранству или у сусједном ентитету, Федерацији БиХ гдје је могуће подијелити пријаву на више факултета.“ (учесник фокус групе у Теслићу)

„Многи људи су неодлучни око уписа на факултет и потребно је више избора око истог, али ми овдје у Републици Српској немамо ту могућност и зато све више средњошколаца одлучује да аплицира и уписује факултет у Федерацији БиХ. Такође, све више младих особа одлучује да студира у другим државама што доводи до мањег броја студената у Републици Српској.“ (учесника фокус групе у Теслићу)

Припремљеност средњошколаца за наставак школовања

Како се налазе пред првом тежом одлуком у свом животу која, у великој мјери, одређује остатак њиховог раста и развоја средњошколци се користе свим информацијама и трагају за потребном помоћи. Квалитетна и правовремена информација, као и стручна системска подршка при избору факултета за упис је ученицима често од великог значаја у проналаску њихових интересовања. Оваква подршка је претпоставка за квалитетан и сврсишодан избор пута за даље образовање, што је сигуран корак за задовољну, продуктивну и друштвено одговорну младу особу у будућности.

Велики је број фактора који утичу на одлуку о избору жељеног факултета, преференција ученика да се развија у одређеном пољу, (не)постојање пријемног испита, лакоћа студијског програма али и изразита љубав у неком од поља даљег образовања. - (Ерцеговац и Јукић, 2008)

Управо из овог разлога је потребно да ученици добију квалитетне информације о будућим студијским програмима, приликама које имају, али и процедурама које је потребно проћи приликом пријаве на конкурс. Испитаници наводе да током школовања, нарочито у трећој и четвртој години средње школе, очекују више информација од стране менаџмента школе и професора. Такође, признају да се и сами често

недовољно ангажују за проналазак њима важних информација, што у великој мјери утиче на доношење квалитетне одлуке која се тиче њихове будућности.

Додатним анализама је утврђено да испитаници, који живе у урбаној средини, су значајно више упознати с процесом уписа на жељени факултет у односу на испитанике који живе у руралној средини. Такође, у поређењу са испитаницима који живе у руралној средини, испитаници који живе у урбаној средини сматрају да су им информације о потребној документацији за упис на жељени факултет доступније. У коначници, није утврђена статистички значајна разлика између поменутих група испитаника када је у питању проћена квалитете процеса уписа на факултет у БиХ.

График 3. Просјечне оцјене упућености с процесом уписа на факултет, доступности информација о потребној документацији за упис и квалитете процеса уписа на факултет у БиХ према

Испитаници наводе да поред тога што не добију информацију о постојању и садржају појединих студијских области, начинима како се они реализују и зашто би такви студијски програми њима били од користи, велики проценат њих нема довољно информација ни о документима и процедурама која се тичу самог уписа.

Према резултатима анкетног упитника, 34,3% испитаника сматра да информације о потребној документацији за упис факултет нису нити доступне нити недоступне. С друге стране, 21,8% испитаника сматра да су информације о потребној документацији дјеломично доступне, а 19,5% да су дјеломично недоступне. За 11,4% испитаника су ове информације у потпуности доступне, а за 13% потпуно недоступне.

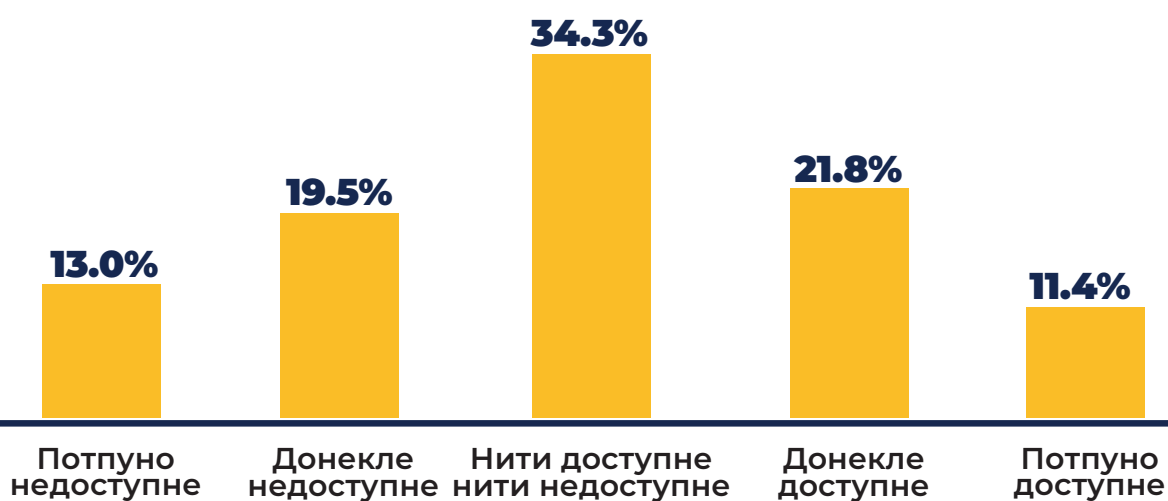

График 4. Доступност информација о потребној документацији за упис на жељени факултет

У оваквим ситуацијама средњошколци истичу да се највише информишу уз помоћ пријатеља, родбине и познаника који су већ уписали факултет, а од факултета и средњих школа добивају непотпуне информације, у њима теже разумљивој форми, гдје факултете описују као неприступачне просјечном средњошколцу у БиХ.

Кроз анкетни упитник 82,7% испитаника истиче да им особље школе коју похађају није објаснило процедуру уписа на факултет.

График 5. Упознавање с процедуром уписа на факултет од стране особља у школи

Уколико немају довољно информација о садржају студијских програма појединих факултета те не познају уписне процедуре, ученици могу донијети погрешан избор студија на који аплицирају. Без ових информација, одлуку су приморани доносити на основу њима познатих чињеница у вези са комплексношћу студија и пријемним испитима, што нису релевантни фактори избора.

Упис жељеног студија је у позитивној корелацији са задовољством наставним процесом на факултету, што на крају резултира вишеструкој користи, како за студента који брже и ефикасније усваја знања и вјешине, али и за околину у којој постигнута продуктивност оваквог појединца доводи до позитивних социјалних и економских ефеката за ћелокупно друштво. (Ерцеговац и Јукић, 2008)

Кроз анкетно испитивање сазнајемо да чак 52,5% испитаних ученика није упознато са самом Иницијативом, односно могућношћу уписа са овјереном копијом.

График 6. Упознатост с иницијативном „И копија вриједи“

„Барем пола свих средњошколаца, тј. матураната не знају да могу заправо аплицирати на неке факултете са овјереном копијом, а било би добро да сви знају за то.” (учесник фокус групе у Цазину)

У средњим школама, менаџмент и професори ову могућност, тамо гдје је она и постојећа, недовољно промовишу или посебно истичу. Високошколске установе на чије конкурсе је могуће аплицирати овјереном копијом, ову могућност не истичу у јавности, стога средњошколци факултете уписују на основу искуства својих старијих вршњака.

Оваква их ситуација не лишава властите одговорности за информисањем о питањима која се њих директно тичу, али показује да кроз образовни систем не промовишемо новине и прилике које се ученицима нуде на адекватан начин.

С обзиром да је у 21. вијеку информација више него икада доступна изненађујући је податак да многи средњошколци нису чули за ову иницијативу и могућност аплицирања на високошколске установе са овјереном копијом. Испитаници су кроз све фокус групе нагласили да многи нису упознати са овом опцијом и њиховим правом, приликом аплицирања на високошколске установе. Како би матуранти који планирају уписати факултет и као крајњи корисници ове иницијативе имали стварну могућност вишеструког аплицирања потребно је осигурати већу информисаност о овој могућности.

„С обзиром да смо ми четврти разред и да већ истиче вријеме за одлуку који факултет уписати, ствара се притисак јер нас још увијек нико није информисао о овој могућности. Ми смо више били информисани када смо требали уписати средњу школу него факултет.” (учесника фокус групе у Илијашу)

Препорука јесте свакако да се информисање о овој иницијативи и могућности врши кроз што већи број канала али са великим нагласком на правовремено информисање. Информисање о вишеструком аплицирању са овјереном копијом може се вршити већ од другог разреда средње школе како би се на вријеме средњошколци припремали за сам процес

уписа на факултет који долази након завршеног четвртог разреда. Систематски приступ различитих актера као што су школа, универзитети, министарства, студентске асоцијације, средњошколске организације те медији, може довести до побољшања сегмента информисаности цијелог друштва о овој иницијативи.

„Ја генерално мислим да је ово супер идеја и да није уопште представљена онако како би требала да се представи. Треба да се чује за њу јер је стварно битна и јер ће многи средњошколци сутра уписивати факултет те ће видјети да им је ово потребно. Неко од њих ће можда бити несигуран па ће хтјети да аплицира на два факултета и послје тога фактички сам бира на који ће се уписати. Треба више да се представи и међу омладином и међу родитељима па чак и цијелом систему нашег друштва.“ (учесник фокус групе у Источном Сарајеву)

Испитаници су, у више наврата, напоменули да су им кључни ресурс за информисање друштвене мреже гдје проводе највише времена и налазе информације које су им потребне. Осим друштвених мрежа, као примарног алата за оглашавање, потребно је да се оно дешава у средњој школи на формалан начин; кроз разговоре са особама које их могу информисати или путем кратких презентација на часовима одјељенских заједница.

„Потребно је пружити могућност ученицима да дођу лакше до тих информација. Усмјерити их. Увести један веб сајт на коме се могу пронаћи све потребне информације о упису на факултет у земљи али исто тако и процедуру уписа изван земље. Такође да то буде платформа за писање личног искуства о факултету и процесу уписа.“ (учесница фокус групе у Завидовићима)

Потреба за унапређењем уписних процедура - оригинал или овјерена копија?

Уколико средњошколци имају прилику вишеструког избора повећавају се шансе да буду примљени на жељени факултет, а не нужно, у другом уписном року се пријаве на било који факултет на којем је преостало слободних мјеста. У ситуацијама када факултет попуни сва планирана

мјеста по предвиђеним уписним квотама, већ на првом уписном року, онда се и не отвара други уписни рок на том факултету. Средњошколац који у таквој ситуацији не успије уписати жељени факултет има велики проблем за наставак школовања јер се смањују шансе за упис било којег другог факултета на другом року а истовремено се повећава количина стреса, притиска и страха од исхода другог рока. Такође, уколико постоји могућност аплицирања на више високошколских установа средњошколац може аплицирати и на факултет у склопу једне бранше на више различитих универзитета што такође повећава шансе за упис жељеног факултета.

Уколико су примљени на све три високошколске установе имат ће прилику да бирају најбољу опцију за себе у зависности од тога који им је фактор најважнији - квалитета образовања на том факултету, географска удаљеност или трошкови студија.

„Али на примјер мјесто студирања, мислим исти факултет да ли у Сарајеву, Бања Луци и Мостару. На примјер пријавим се на сва три мјеста (универзитета) и будем примљена на сва три мјеста, лакше ћу се одлучити која два отпадају него да бирам само један на који ћу се пријавити.“
(учесница фокус групе у Доњем Вакуфу)

Претходно смо навели велики број личних фактора који утјечу на одабир жељеног факултета, међу којима свакако најважнији јесте интересовање ученика, али такође требамо имати на уму и бројност средњошколаца који се желе уписати на универзитете широм Босне и Херцеговине. У пракси примјећујемо да се више аплицира на факултете који имају најбољу квалитету наставног процеса као и на најбоље рангиране и признате универзитете у свијету. Самим тим, уколико ученик тежи упису друштвено пожељног факултета, много је већа конкуренција при упису. Са овјереном копијом средњошколац себи даје додатну прилику за упис, што се показало као добра пракса на универзитетима гдје је већ усвојен овај начин аплицирања.

Психолошки аспект

У посљедњој години средње школе, при упису на факулте, ученици наводе да се налазе под нарочитим притиском. Један од главних узрока томе су очекивања која им се намећу од стране друштва, као и од неизвјесности у погледу властитог напретка и визије будућности.

Систем аплицирања гдје се признаје искључиво оригинални документ знатно повећава притисак на средњошколце, док у ситуацији када имају вишеструки одабир са овјереном копијом пружа велику дозу смирености и самопоуздања у процесу подношења пријаве.

Средњошколци су навели како им растерећење и мањи психолошки стрес даје много више времена за одлучивање и доношење коначне одлуке, узимајући у обзир да је то веома важан тренутак у њиховим животима. Осим времена, велика захвалност лежи у чињеници да имају систем који подржава жељу појединих средњошколаца за истраживањем и проналаском оног што њима највише одговара.

„Ја мислим да је то најљепши дио који нам се нуди овом иницијативом – психичка растерећеност. Може се десити да будемо примљени на три факултета па елиминацијом одаберемо који факултет је наша највећа жеља за упис. А свакако имамо додатна два као потенцијалне опције и не морамо се толико бринути шта ће бити са нашим животом.“ (учесника фокус групе у Високом)

Забилежени су примјери гдје су средњошколци под притиском својих родитеља да упишу други факултет који није њихова примарна жеља јер очекују да ту имају већу шансу за упис на терет буџета. Када имају могућност вишеструког избора средњошколци себи смањују тај притисак јер могу аплицирати на факултет који желе и на додатне факултете као опције у случају нежељених резултата.

„Битно је нагласити да немају сви могућност студирања, тако да је неком наравно много лакше студирати ако је упао на буџет рецимо.“ (учесница фокус групе у Завидовићима)

„Стрес је јер зависи хоће ли ми родитељи давати 6 000 КМ да идем на факултет или ћу ја упасти на буџет.“ (учесница фокус групе у Бугојну)

Усклађеност система

Развијена навика да се на високошколску установу аплицира са оригиналним документом може бити препрека у почетној фази имплементације иницијативе. Систем, већ дуго времена, препознаје само оригиналну документацију и избор једне високошколске установе при аплицирању што је устаљена пракса без превеликих иновација и измјена. Потребно је да ученици, професори и родитељи, већ дуго навикнути на овакав систем аплицирања, уложе већи напор и ураде више по питању информисаности свих актера који су битни средњошколцима приликом аплицирања на високошколске установе. „Такође ја бих додала да са гледишта факултета, они нису навикли на тај нови систем него су они навикли да иду по старом, да се може уписати само на један факултет са оригиналним документима. То је њима али и свима нама нешто ново и сви се морају навикнути на нови процес.“ (учесник фокус групе у Зеници)

За већину испитаника би помоћ или едукација о начину уписа на жељени факултет била корисна (93%). Мали постотак испитаника је изразио опречан став (7%).

График 7. Корисност помоћи/едукације о начину уписа на жељени факултет

Многи средњошколци имају афинитет за два различита факултета и неодлучни су који изабрати. Када имају ограничен избор аплицирања на само један факултет доводе себе у велику неизвјесност. Уколико не буду примљени на факултет гдје су аплицирали на првом року постоји велика шанса да ће се попунити уписна квота и на факултету који им је био други избор. Самим тим ако желе наставити образовање, без једногодишње паузе, приморани су уписати факултет који им можда и није најбоље грађен по њиховим интересима, али на којем је остало много слободних мјеста.

„Сматрам да имамо веће шансе самим тим ако аплицирамо на први рок са овјереном копијом, јер други рок можда неће постојати. Знам да многи факултети не стављају други рок јер се у првом већ попуни. Тако да сматрам да имамо веће шансе да се упише жељени факултет.“
(учесник фокус групе у Зеници)

Већина испитаника сматра да на свим универзитетима треба постојати могућност аплицирања на више од једног факултета односно 90,5%, док је само 9,5% испитаника изразило опречан став.

График 8. Могућност аплицирања на више од једног факултета

Важан сегмент за квалитетно провођење уписне процедуре са овјереном копијом јесте усклађеност уписног процеса међусобно између различитих високошколских установа у држави. Средњошколци су указали на велики проблем уколико се пријемни испити закажу у исто вријеме, јер самим тим овај модел уписа није проводив у пракси.

Није довољно само усвојити нови закон и/или нови пропис за начин уписивања уколико то не подразумејева и усклађеност у начину провођења усвојених мјера. Како би се избјегле негативне посљедице, неопходно је да се деси комуникација и усаглашавање плана уписа на нивоу свих јавних универзитета у држави.

„Дешавало се да су пријемни испити за различите факултете на исти дан и у исто вријеме те студенти нису у прилици да се довољно спреме и да присуствују пријемном испиту. Потребно је да све институције боље сарађују у држави како би сви студенти могли имати квалитетне прилике за упис.“ (учесница фокус групе у Високом)

Финансијски аспект

Поред великог и разноврсног броја фактора који утичу на избор факултета, нажалост још увијек један од врло значајних јесте и извор финансирања трошкова студија. Ученици наводе да им је финансирање студија из буџета један од веома релевантних при избору факултета. Става су да ће могућност аплицирања на више високошколских установа допринијети бољем резултату на конкурсним процедурама те ће тако имати већу шансу да буду финансирани кроз буџетска средства. На проблем у неусклађености система који су претходно наведени, надовезују се додатни финансијски трошкови при упису као што је трошак овјере докумената, те плаћање пријемног испита.

Средњошколци су установили да један од недостатака система аплицирања са овјереном копијом јесте додатни трошак. У ситуацији када се користи овјерена копија као документ за аплицирање на високошколску установу онда постоји потенцијално додатни трошак који се треба платити, односно овјера докумената.

Постоје и примјери добре праксе гдје надлежне локалне власти ослобађају средњошколце плаћања овјере документације када се она овјерава за потребе аплицирања на стипендијске програме и/или за аплицирање на факултет. Ово је једна од препорука за све локалне заједнице како би се омогућило средњошколцима да користе опцију аплицирања са овјереном копијом без превеликих трошкова.

„Мане ове иницијативе јесу јер није усвојена на свим универзитетима те процес сакупљања много више документације, додатно плаћања приликом овјере копије и слично.“ (учесница фокус групе у Бугојном)

Постоје праксе у којима се пријемни испит, током уписног процеса на високошколску установу, додатно плаћа. Ово је велика препрека за квалитетно провођење система аплицирања на више факултета са овјереном копијом. Додатно финансијско оптерећење плаћања изласка на пријемни испит је потенцијални проблем за средњошколце у нашој држави и то додатно отежава њихов упис на факултет чак и ако је усвојена ова иницијатива. Од надлежних институција се очекује вишеструка подршка младима јер су они корисници њихових услуга и због тога је потребно регулисати све процедуралне аспекте како би се направио један одржив и квалитетан систем.

Социјални аспект

Могућност уписа факултета са овјереном копијом ће за средњошколце, који су своје образовање завршили са одличним резултатима, бити од мањег значаја у односу на њихове вршњаке са лошијим просјеком оћена при завршетку средње школе.

Образовни систем треба поставити на начин да помаже, подржава и афирмира наставак образовања за све који то желе, нарочито водећи рачуна да, на било какав начин, не штети оне ученике који можда долазе из маргинализованих или других угрожених скупина у друштву. Вишеструки избор у великој мјери доприноси бољем окружењу са већим приликама, а разлог тому је што су охрабрени да наставе своје школовање.

„Имам лични примјер из разреда гдје је велики број ученика одустало од факултета највише из разлога јер мисле да неће бити примљени на тај један факултет којега планирају аплицирати. Мисле да могу само на њега аплицирати а да не могу аплицирати на остале. Они нису ни покушали а већ су одустали. Тако да сада када им испричам и кад подијелим са њима шта сам сада сазнао вјерујем да ће се нешто промијенити.“ (учесник фокус групе у Зеници)

Онлајн пријаве на високошколске установе у БиХ

Донекле принуђени да уводе нове праксе у образовању услед свјетске кризе узроковане пандемијом КОВИД-19, факултети су успоставили и онлајн начине пријаве на конкурс, али и омогућили достављање потребне документације поштом. Тиме се штеди вријеме и напор студентских служби на факултетима, али и студената који немају обавезу да физички посјете сваки факултет на који су аплицирали.

„Сматрам да онлајн пријава нема потешкоћа никаквих и компликација око папирологије када се све шаље у пдф формату. Апликације, упис и сва документација и подаци да иду онлајн а када се треба радити пријемни да он буде уживо.“ (учесник фокус групе у Доњем Вакуфу)

„Ја само сматрам да кад се требају подносити те пријаве да се то треба слати онлине зато што велики број студената долази на универзитете чак и из других градова. Стварају се велике гужве и трошкови превоза до мјеста студирања. Гледајући на то мислим да се то може избјећи тако што се папирологија треба слати онлине а да се пријемни ради уживо“.
(Учесница фокус групе у Добоју)

Међутим, подаци квантитативне анализе указују да више од половине ученика не би вољело уписати факултет преко онлајн платформе (55,2%)

График 9. Упис факултета преко онлајн платформе

Овај податак можемо приписати чињеници да је, прије свега, овај систем аплицирања у великој мјери непознат већини средњошколаца у БиХ, али и чињеници да су ученици наводили да је у примјени истог на Универзитету у Сарајеву било техничких потешкоћа који су утјецали на процес селекције и коначан упис факултета. Страх од непознатог дубоко је укоријењен систем вриједности ученика у 21. вијеку. Образовање, које јако тешко усваја нове праксе, мијења постојеће стање, али и споро иде напријед ка стандарду, нема много понудити ученицима данашњице. Ипак је ванредна ситуација, изазвана пандемијом, показала како је могуће ажурно одговорити на потребе, те прилагодити постојеће механизме како бисмо ефикасно функционисали. Онлајн упис, који у великој мјери олакшава процес уписа свима укљученим у процес је константна потреба, не само у временима кризе.

Утјецај уписних политика на мобилност студената унутар и ван БиХ

Учесници фокус група уочили су да се увођењем могућности аплицирања са овјереном копијом повећава реална шанса и отвара могућност повећаном доласку студената из иностранства на студирање у БиХ. У већем дијелу Европе развијени су одређени системи који омогућавају средњошколцима једноставнији начин уписа факултета који потичу мобилност међу државама. Средњошколци из иностранства, посебно из региона, могу размишљати и о опцији аплицирања у Босни и Херцеговини уколико истовремено могу аплицирати у својој држави, али и у БиХ са овјереном копијом. Но самим тим што се инситуције и академска заједница не баве отварањем јавних универзитета у БиХ за иностране студенте много говори о друштвеној перцепцији квалитете високог образовања у БиХ. Према добивеним резултатима презентираним на графику испод приказано је да више од једне половине испитаника планира наставити школовање на неком од универзитета у БиХ (67,3%).

График 10. Наставак школовања на неком од Универзитета у БиХ

Више од једне половине испитаника истиче да могућност уписа на више жељених факултета доприноси одлуци за останак у БиХ (63,9%).

График 11. Допринос могућности уписа на више жељених факултета одлуци за останак у БиХ

Највећи фокус треба бити у развоју што бољих односа са сусједним земљама из нашег региона гдје постоји најконкретнија прилика за мобилност младих који могу препознати ову иницијативу од великог значаја. Није неуобичајна пракса да средњошколци из пограничних предјела државе одлуче аплицирати на универзитете у Београду, Новом Саду и Загребу јер ти универзитети имају боље организоване уписне процесе. Исто тако се може десити да средњошколци из пограничних предјела других држава одаберу неки од универзитета у Републици Српској или Федерацији БиХ уколико се развије квалитетан систем функционисања и снажна промотивна кампања.

„На страну иностранци студенти када постоји велики број студената из граничних нам држава који би студирали можда у БиХ јер им је ближе кући. Београд и Нови Сад су јако скупи за живот па би им студирање у Босни и Херцеговини било много повољније.“ (учесник фокус групе у Добоју)

„Онда поред останка младих ту је рецимо и долазак младих из других држава који такође желе да аплицирају на различите универзитете а као опцију поред универзитета у својој држави могу аплицирати и у Босни и Херцеговини. Уколико млади препознају вриједност и важност ове могућности можемо имати више младих који остају у овој земљи али и оних који потенцијално долазе овдје студирати.“ (учесник фокус групе у Источном Сарајеву)

Битно је имати систематични приступ при креирању бољих услова и могућности за студирање на универзитетима широм Босне и Херцеговине. Сваки сегмент који се унаприједи и доведе до побољшања образовног система сигурно ће афирмативно дјеловати и на младе у БиХ. Постоји велика шанса да ће млади користити прилике које имају са новим системом и остати у БиХ на студијском програму.

„Ја бих волио отићи у иностранство гдје су услови бољи и факултети су ажурнији. Ова иницијатива ће заисгурно проширити моје видике па можда чак и останем овдје ако нађем и изаберем добар факултет.“ (учесник фокус групе у Добоју)

ПРЕПОРУКЕ

Имајући на уму ову околност, али и слична дешавања на другим универзитетима на којима је могућа предаја овјерених докумената поставља се императив боље организације и међусобне координације факултета унутар универзитета као и боља координација и комуникација међу универзитетима широм државе како би уписна политика суштински омогућавала пријаву на више високошколских установа. Стога, према налазима ове анализе дајемо препоруке за интервенције, као и препоруке за будућа испитивања у овој области.

Препоруке за интервенције

- 1.** Омогућити упис на све високошколске установе у БиХ кориштењем овјерених копија докумената
- 2.** Креирати веб страницу која ће објединити информације везане за уписне политике на универзитетима у БиХ како би се олакшао приступ информацијама о упису средњошколцима.
- 3.** Оглашавати прилике и могућности које се нуде средњошколцима о упису на високошколске установе путем јавних сервиса, медија и друштвених мрежа.
- 4.** Обезбједити бесплатну овјеру докумената у локалним самоуправама према узору на друге процесе аплицирања (нпр. на конкурсе за стипендије), како би се финансијски растеретили средњошколци у процесу аплицирања.
- 5.** Успоставити координацију процедура уписа на универзитете у БиХ у аспектима реализације пријемних испита, увођења онлајн уписа и тиме омогућити прилику аплицирања на више високошколских установа за средњошколце који се одлуче користити могућност уписа са овјереном копијом.
- 6.** Успоставити координацију и комуникацију између средњошколског и високошколског нивоа образовања како би се промовирала права и могућности средњошколцима прије њиховог уписа на високошколске установе.
- 7.** Заговарати примјену аплицирања на више средњошколских установа при упису у средњу школу, према узору на праксу у Кантону Сарајево.

Препоруке за будућа истраживања у овој области

- Истражити и детаљно испитати постојаност и примјену професионалне оријентације у средњим школама у БиХ као битног фактора за одабир даљег школовања.
- Истражити и детаљније испитати могућност онлајн уписа на универзитете те импликације које онлајн упис даје при својој примјени.
- Испитати и детаљно истражити потребу за заговарањем иницијативе „И копија вриједи“ на средњошколском нивоу, односно при упису у средње школе у БиХ.
- Испитати перцепцију средњошколаца о високом образовању, те о важности и значају истог.

ЗАКЉУЧАК

Када се све наведено сагледа, јасан је став средњошколаца који без проблема дају свој суд о добрим и лошим странама ове иницијативе – могућност аплицирања са овјереном копијом на високошколске установе је велика потреба јер пружа много боље могућности средњошколцима за упис на жељени факултет. Ово је реална потреба средњошколаца која им олакшава процес аплицирања, доноси вишеструку корист свим интересним скупинама у овом процесу што је показатељ да је иницијатива “И копија вриједи” вриједна и корисна како за средњошколце, тако и за високошколске установе.

Средњошколци су нагласили како је битна ангажираност како би се овај систем успоставио на простору цијеле Босне и Херцеговине. Потреба усклађености на нивоу цијеле БиХ није само у примјени праксе аплицирања са овјереним копијама, већ се огледа и у усклађености осталих сегмената уписне политике како би право аплицирања са овјереном копијом средњошколци могли у потпуности уживати. Овом праксом, сви средњошколци заједно приступају истим приликама уписа на факултет што директно утиче на побољшање образовног система. Сваки ученик и студент остварит ће успјехе у току свог образовања који одговарају његовим способностима и могућностима, но тај успјех зависи и од фактора који нису интерперсонални већ су утицај средине и околности у којем се исти налази. Стога је јако важно креирати систем који ће свим ученицима и студентима пружити једнаке стартне прилике и могућности, који афирмативно дјелује на младе особе и пружа им подршку да се остваре у пунини свога бића.

„Иницијатива прије свега заговара права свих средњошколаца, права требају бити једнака и сматрам да се ми млади требамо ујединити да се права задовоље на државном нивоу тамо гдје је још остало да се то уради.“ (средњошколац из Илијаша)

Процес образовања мора бити процес у којем ученик и студент ужива, развија се и остварује по властитој жељи и потреби. Претпоставка да постоји такав процес јесу управо успостављене процедуре, могућности које ће средњошколцима и студентима осигурати да своје вријеме проводе у учењу, промишљању и истраживању, а не у стресу и страху од (не)могућности наставка даљег школовања, у бирократским процесима који отежавају, те систему који ограничава. Потребе ученика и студената 21. вијека су много веће и комплексније и тако им требамо приступати и према њима организовати образовни систем.

„Ова иницијатива би уједно олакшала и уљепшала сам процес уписивања на факултете. Ово је први корак ка изграђењу неког новог система прилагођеног младим људима.“ (учесник фокус групе из Високог)

Територијалне подјеле и различита законодавства су креирали различите системе дјеловања високошколских институција и због тога је потребно уложити додатне напоре како би иницијатива била што боље спроведена. Хибридни концепт децентрализованог образовања на нивоу државе, децентрализованог образовања унутар Федерације БиХ, а потом централизованог образовања у Републици Српској, има своје предности и недостатке. То даје добру претпоставку за индивидуализирани приступ и испуњавање појединачних потреба ученика и студената. Но, исто тако отежава процесе у којима се средњошколци и студенти често нађу. Како би се иницијатива имплементирала, потребно је уложити додатне напоре како би сви средњошколци имали исто право у свим дијеловима државе.

Асоцијација средњошколаца у Босни и Херцеговини није актер који треба вршити координацију универзитета по питању акционог плана уписног процеса, али Асоцијација јесте иницијатор који ће наставити комуницирати и улагати напоре како би се координација успоставила и како би средњошколци уживали своја права. Све док ова иницијатива не постане стална пракса на свим универзитетима, потребно је правовремено комуницирати са надлежнима и пратити начин реализације иницијативе.

У будућности, ова иницијатива се може рефлектовати и на директно побољшање квалитета образовања на факултетима, јер ће постојати већа конкуренција када средњошколци имају већу могућност избора. Уколико је квалитета образовања детерминирајући фактор, претпостављамо да ће универзитети жељети да буду приоритетна опција средњошколцима и креират ће боље прилике и увјете за студирање. Побољшање свих малих елемената високошколског образовања, у овом случају уписне политике, довед ће до ћелокупног напретка у образовном систему.

„Мислим да је добра ствар што када има пуно студената и када они имају већу могућност избора тада факултети морају да подигну свој стандард.“ (учесница фокус групе из Доњег Вакуфа)

Подизање стандарда дјеловањем на мале елементе унутар високошколског образовања директно дјелујемо на описмењавање и академско дјеловање у БиХ. Квалитетнији стандард пружит ће прилику Босни и Херцеговини да смањи „одлив мозга“ из државе, задржати квалитетне младе људе који ће радити на побољшању свеукупног стандарда живота у нашој држави. Млади људи кључан су фактор за напредак државе, њен развитак и свјетлију будућност.

ЛИТЕРАТУРА

Дом народа БиХ. (2007). Оквирни закон о високом образовању у Босни и Херцеговини, (Службени гласник БиХ, број 59/07). БиХ

(Доступно: <https://mon.ks.gov.ba/sites/mon.ks.gov.ba/files/59-07.pdf>, приступљено: 4.12.2020.)

Ерцеговац, И. Р.; Јукић, Т. (2008). Задовољство студијем и мотиви уписа на студиј. Филозофски факултет у Сплиту

Народна скупштина Републике Српске. (2020). Закон о високом образовању у Републици Српској. РС

(Доступно: https://unibl.org/uploads/files/strane/zakoni_i_interni_propisi/ZAKONI-2020.pdf, приступљено: 4.12.2020.)

Скупштина Кантона Сарајево (2017). Закон о високом образовању. КС

(Доступно: <https://www.unsa.ba/sites/default/files/dodatak/2017-10/Zakon%20o%20VO%20august%202017.PDF>, приступљено: 4.12.2020.)

НЕ ДАЈ ДА ТИ
ОБРАЗОВАЊЕ
БЛИЈЕДИ ДОПУСТИ ДА
И КОПИЈА ВРИЈЕДИ!

Institut za razvoj
mladih KULT

**SCHÜLER
HELFFEN
LEBEN**